

Nasjonalparkstyret
for Jotunheimen
og Utladalen

Møteinnkalling

Utval: Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen
Møtestad: Norsk Fjellsenter i Lom
Dato: 21.11.2023
Tidspunkt: 09:00

Eventuelt forfall må meldes snarast til nasjonalparkforvaltar. Vararepresentantar møter etter nærare beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 34/2023	Godkjenning av innkalling og dagsorden		
ST 35/2023	Referatsaker		
RS	Besseggløpet - rapport 2023		2020/1332
RS	Oppdatering etter dreneringsarbeid ved Olavsbu		2023/235
RS	Rapport for gjennomført arbeid - Utladalen landskapsvernområde - Utskifting av brua over Morkaelvi v/Vettisfossen - DNT Oslo og Omegn		2023/8562
RS	Vedrørende rapportering - Dispensasjonar - Motorisert ferdsel i samband med jakt og buføring/gjeting av sauer - Utladalen Sameige - Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde	X	2021/1061
RS	Vedrørende Dispensasjon - Utladalen landskapsvernområde - Transport av ved med snøskuter og material med helikopter	X	2021/8601
ST 36/2023	Delegerte vedtak		
34/2023	Utladalen landskapsvernområde - Utskifting av brua over Morkaelvi v/Vettisfossen - DNT Oslo og Omegn		2023/8562
35/2023	Jotunheimen nasjonalpark - Delegert vedtak - Avslag på søknad - Bruk av drone for utvikling av metode for fjellrypetaksering - Norsk institutt for naturforskning		2023/9635
36/2023	Delegert sak - Dispensasjon - Utladalen landskapsvernområde - 2023 - 2024 - Motorferdsel - Transport av materialar og utstyr på Vettisvegen - Stokk og Stein AS - Solvorn Laft og Bygg		2023/11078
37/2023	Delegert vedtak - Jotunheimen NP - dispensasjon - 2024-2027 - Besseggløpet - Besseggen Fjellpark AS v/ Tor Erik Moen		2023/10483
38/2023	Delegert vedtak - Jotunheimen NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023-24 - snødekt mark - opprydding ved Bessvatnet - Pål Grev		2022/2173
ST 37/2023	Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - innmelding av behov for midlar til tiltak i verneområde, naturrestaurering og SNO-ressursar i verneområde - 2024		2023/14151
ST 38/2023	Eventuelt		

ST 34/2023 Godkjenning av innkalling og dagsorden
ST 35/2023 Referatsaker
Besseggløpet - rapport 2023 2020/1332
Oppdatering etter dreneringsarbeid ved Olavsbu 2023/235
Rapport for gjennomført arbeid - Utladalen landskapsvernområde - Utskifting av brua over Morkaelvi v/Vettisfossen - DNT Oslo og Omegn 2023/8562
Vedrørende rapportering - Dispensasjonar - Motorisert ferdsel i samband med jakt og buføring/gjeting av sauer - Utladalen Sameige - Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde 2021/1061
Vedrørende Dispensasjon - Utladalen landskapsvernområde - Transport av ved med snøskuter og material med helikopter 2021/8601
ST 36/2023 Delegerede vedtak
34/2023 Utladalen landskapsvernområde - Utskifting av brua over Morkaelvi v/Vettisfossen - DNT Oslo og Omegn 2023/8562
35/2023 Jotunheimen nasjonalpark - Delegert vedtak - Avslag på søknad - Bruk av drone for utvikling av metode for fjellrypetaksering - Norsk institutt for naturforskning 2023/9635
36/2023 Delegert sak - Dispensasjon - Utladalen landskapsvernområde - 2023 - 2024 - Motorferdsel - Transport av materialar og utstyr på Vettisvegen - Stokk og Stein AS - Solvorn Laft og Bygg 2023/11078
37/2023 Delegert vedtak - Jotunheimen NP - dispensasjon - 2024-2027 - Besseggløpet - Besseggen Fjellpark AS v/ Tor Erik Moen 2023/10483
38/2023 Delegert vedtak - Jotunheimen NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023-24 - snødekt mark - opprydding ved Bessvatnet - Pål Grev 2022/2173

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2023/14151-2

Saksbehandlar: Kari Sveen

Dato: 15.11.2023

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	37/2023	21.11.2023

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - innmelding av behov for midlar til tiltak i verneområde, naturrestaurering og SNO-ressursar i verneområde - 2024

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen vil med utgangspunkt i den store ferdselen i Jotunheimen, samanlikna med andre nasjonalparker, be om at tildeling av tiltaksmidlar også må reflektere besøkstalet og graden av ferdselslitasje på stinettet dei ulike verneområda.

Nasjonalparkstyret søker om tiltaksmidlar for 2024 via elektronisk søknad til følgjande tiltak:

Midlar til arbeid i nasjonalparkstyret og rådgjevande utval

Det blir budsjettert med midlar til inntil fire fysiske møte i nasjonalparkstyret i 2024. Eitt møte er samordna med møte i Rådgjevande utval. Det blir lagt vekt på å lokalisere dei fysiske møta slik at styret får besøkt alle dei fem nasjonalparkkommunane i løpet av styreperioden. 2024 er første året i ny styreperiode, og det blir budsjettert med midlar til opplæringsdagar.

Informasjon/tilrettelegging i tråd med besøksstrategi og forvaltningsplan

- Utsjekk og eventuell fornying av tiltak ved av innfallsportane
- stell og vedlikehald ved informasjonstavler, m.m.
- Formidling av ulike verneverdiar gjennom temabrosjyrar, naturstig og liknande.

Vedlikehald av stinettet i Jotunheimen og Utladalen.

- Rekkverk på stien opp på Vettismorki frå Vetti. Utskifting og supplering på utsette punkt.
- Vedlikehald og førebyggjande tiltak på stistrekningar med registrert slitasje / erosjon:
Øvre Leirungsdalen langs Knutshøe, sti frå Gjendebu mot Svartdalen, stinett rundt Gjendebu og mot Storådalen, Bessegg-stien, og evt. andre lokalitetar som blir meldt inn.

Skjøtsel, vidareføring av etablert opplegg (budsjett SNO-Jotunheimen):

- Slått på Skåri, Avdalen og Vetti (heimre Utladalen)
- Styrte beite på Skåri, Avdalen og Vetti (heimre Utladalen)
- Styving/rising av alm og lind. Vedlikehald av styvingstre i heimre Utladalen
- Krattrydding/vedlikehald Øvre Utladalen
- Styrte beite ved Gjendebu (geit)
- Styrte beite ved Gjendebu (storfe)
- Kratt og skogrydding/vedlikehald Gjendebuområdet

- Slått av kve ved Gjendebu blir utført annakvart år. I 2024 er det skifte av mannskap både i SNO Jotunheimen og på Gjendebu turisthytte, og ein legg opp til slått for å innarbeide opplegget med nye aktørar.

Forvaltningsplan

- Auke kunnskapsgrunnlaget – jf. pågåande arbeid med revisjon av forvaltningsplan
- Registrering av bygningar i nasjonalparken og landskapsvernområdet i Naturopdrag

Andre tiltak

- Vedlikehald og drift av eksisterande tiltak

Endeleg prioritering av tiltak blir gjort i 2024, etter at Miljødirektoratet har vedteke tildeling av midlar. Nasjonalparkstyret vurderer god besøksforvaltning som ei særleg viktig oppgåve, da dette skal gje grunnlag for bruk av verneområda som ein ressurs for lokalsamfunnet. For å kunne nytte nasjonalparkane som merkevare og trekkplaster i reiselivet, er det nødvendig at bruken skjer på ein berekraftig måte som ikkje går ut over verneverdiane. Det må derfor satsast på informasjon, kanalisering av ferdsel utanom sårbare område, og stivedlikehald, restaurering og tilrettelegging i område definert som brukssoner med meir intensiv bruk.

Etablert skjøtsel av kulturlandskap er planlagt vidareført under administrasjon (inngåing av avtalar) og leiing i felt av SNO-Jotunheimen/Utladalen. Vi føreset elles avklaring med Miljødirektoratet i god tid dersom det oppstår vakanse i stilling.

Ønskte tenester frå SNO:

- Oppfølging av ferdselsteljarar (eco-counter) i Jotunheimen og Utladalen.
- Skilting: Standard droneskilt på aktuelle innfartsårer. Ettersyn og supplering av løveskilt.
- Administrasjon av tiltak på stignettet. Kartlegge behov for utbetringar. Særleg behov for bistand med kanalisering og legging av gangbaner Øvre Leirungsdalen.
- Oppfølging av prioriterte skjøtselstiltak i medhald av plan.
- Tilsyn og aktuelle tiltak knytt til drift og vedlikehald av utsiktspunkt Vettisfossen, i samsvar med FDV-instruks. (Forvaltninga må evt. leige inn fagfolk dersom tilsynet avdekker særlege forhold som bør følgjast opp).

Sekretariat

Nasjonalparkstyret viser til at sekretariatsbudsjettet må vera på eit slik nivå at forvaltarane får utført pålagte oppgaver, i samsvar med intensjonane i forvaltningsmodellen og i tråd med styrevedtekter og stillingsinstruks for forvaltarane. Vi vil særleg peike på forventninga om at nasjonalparkforvaltninga skal ha god dialog med kommunar, rettshavarar, grunneigarar og andre aktørar i og ved verneområda, og at arbeidet med skjøtsel, tilrettelegging og oppfølging av konkrete saker krev at forvaltarane har rom for å gjennomføre nødvendige synfaringar og møte. Forvaltarane skal også ha moglegheit for å delta på regionale og nasjonale samlingar for forvaltarane, og det er også behov for kompetanseheevande tiltak.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- E-post av 13.11.23 frå Miljødirektoratet - *Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyret - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder – 2024*. Vedlegg:
- *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025*

- Klima- og miljødepartementet - *Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene*
- Besøksstrategi for Jotunheimen og Utladalen, godkjent 07.11.12, med seinare justeringar
- Vågå fjellstyre - Rapport – *Behov for klopplegging/stilrettelegging Leirungsdalen. Stibefaring Leirungsdalen 13. sept 2023 – Oskar Pettersen*

Saksopplysningar

KLD sin handlingsplan for styrka forvaltning av verneområda og brev frå Miljødirektoratet med strategi og rammer for bruk av tiltaksmidler dannar ramma for tiltak det kan søkast om.

Utdrag av informasjonsskriv av 13.11.23 frå Miljødirektoratet om rammer for tildeling 2024:

«Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2024. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsett fra SNO skal inngå i møtene, basert på behov og oppdrag som er lagt inn i [Naturopdrag](#) på forhånd.»

[Post 1420.31 – Tiltak i verneområder og naturrestaurering](#)

«De miljørettslige prinsippene (§§ 8 til 12) i naturmangfoldlovens kapittel II skal legges til grunn ved myndighetsutøvelse som berører naturmangfold. For at det skal komme frem tydeligere hvilke vurderinger som er gjort forut for søknader om midler til tiltak, ber vi nå om at forvaltningsmyndighet synliggjør vurderingene av miljørettsprinsippene ved innmelding av behov for midler til tiltak som kan berøre naturmangfold. Når en beslutning har utelukkende positiv effekt for naturmangfold, er det ikke nødvendig å bruke prinsippene. Vi ber om at det gis en kort oppsummering av vurderingen i merknadsfeltet ved utfylling av skjema i elektronisk søknadssenter og at eventuell utfyllende beskrivelse av vurderingene legges ved som vedlegg til tiltaket. Vurderingen etter prinsippene skal være forholdsmessig til tiltakets omfang og påvirkning på naturmangfoldet. - - - - -

Kap./post 1420.31 er ikke en tilskuddspost og kan ikke benyttes til tilskudd. Det er kun Statsforvalteren og verneområdestyrene som har adgang til å melde inn behov for midler på denne posten. Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering i skjemaet.»

«Målet for bruken av midler til tiltak i verneområder er at naturtilstanden opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger **Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder** til grunn for tildeling av midler. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak. - - - Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. - - - Det kan tildeles midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak.»

[Naturrestaurering](#)

«Posten kan benyttes til å restaurere forringet natur i terrestriske økosystemer som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland. Vi er inne i FN's tiår for naturrestaurering (2021-2030). Restaurering er nødvendig for å stoppe tapet av naturmangfold og under dette virkninger av klimaendringene.»

Merknad: Det er ingen planar om særskilde restaureringstiltak i 2024. Men planlagt stiltak i Øvre Leirungsdalen har som mål å redusere belastninga på myr og våtlendt mark, og med dette unngå at restaureringsbehovet oppstår.

[Pågående skjøtselstiltak](#)

«Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.»

Merknad: Skjøtsel av kulturmark i Jotunheimen og Utladalen gjeld etablerte fleirårige tiltak, og har vorte innmeldt som tiltak under SNO sitt ansvarsområde. Val av ansvarsområde skjer ved innmelding og kan ikkje endrast etterpå. Dersom det oppstår vakanse i SNO-stillinga for Jotunheimen/Utladalen utover i 2024, må det avklarast med leiinga i SNO korleis ein skal sikre kontinuiteten i skjøtelsarbeidet som krev tenestekjøp frå eksterne partar.

Det har i saksførebuinga vore dialog via Teams-møte mellom forvaltarar og lokalt SNO 25/10-23. SNO følgjer opp kulturmarksskjøtsel og ferdselsregistreringar, og kan via tenestekjøpsavtaler bidra med andre tiltak. Bestilling av SNO-tenester skal frå nå skje via innmelding i Naturoppdrag. Desse føringane frå Miljødirektoratet kom først 13.11.23, så innmeldinga i Naturoppdrag må gjennomførast nå i løpet av tida fram til årsskiftet. Behova for SNO-ressurs i verneområda Jotunheimen og Utladalen i 2024 blir innarbeidd i Naturoppdrag etter at nasjonalparkstyret har fatta vedtak om innmelding av behov for gjennomføring av tiltak i verneområda.

Nasjonalparkforvaltarane og SNO vil i møtet orientere nærare om gjennomføringa.

Informasjonstiltak

«Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning.»

Merknad: Det er skilt ved alle innfallsportane, med unntak av Valdresflye og Bygdin. Ved Bygdin står skilt med eldre design. Avventar reg.plan for omlegging av brygge og parkering.

Driftsmidler til verneområdestyrer

«Verneområdestyrerne skal melde inn behov for driftsmidler over post 1420.21 i ESS.- - »

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

«Forvaltningsplaner skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. - - - Vi trenger å vite hva som er effekten av tiltak som settes inn, og det er derfor viktig med effektmåling av tiltak. Vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet.»

Ferdselstellere

«Tellerne vi bruker i dag fra Eco-Counter fases etter hvert ut etter 2024. I den forbindelse vil det i 2024 komme nye retningslinjer fra oss om bruk og organisering av ferdselstellere i verneområder. For det kommende året skal det imidlertid meldes inn behov for tellere som før via ESS, og forvaltningsmyndighetene skal ikke kjøpe inn tellere selv.- - Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i Naturoppdrag.- - -»

Planlegging av verneområdearbeidet

«Det er viktig å sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO skal ha ansvar for å utføre selv eller gjennom tjenestekjøp. Dette sikres gjennom planleggingsmøtene som omhandler verneområdearbeidet, og aktiv bruk av Naturoppdrag gjennom året. Det er en klar forventning om at både forvaltningsmyndighet og oppsyn bruker Naturoppdrag, både ved planlegging og gjennomføring av tiltak i verneområdene.»

På planleggingsmøte 1 i november/desember, skal SNO rapportere fra årets arbeid, og utfordringer og behov for kommende år skal diskuteres. SNO er selv ansvarlig for å planlegge, prioritere og å være økonomisk ansvarlig ved gjennomføring av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er allikevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år.

Forvaltningsmyndigheten kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtels- eller tilretteleggingstiltak). Naturoppdrag skal brukes til denne dialogen.»

Status og gjennomførte tiltak i 2023

Utsiktsplattform Vettisfossen vart opna av Statssekretær Kjersti Bjørnstad 16. juni 2023.

Arbeid med revegetering av den tidlegare stitraseen ute på kanten av juvet vart sett i gang hausten 2022, og Utladalen Naturhus fullførte arbeidet med revegetering rundt den nye plattformen våren 2023. Opplysningsskilt og fareskilt kom og på plass før opninga.

Retten før opninga vart utført stiltak på stien oppover lia frå Vetti gard. Eit arbeidslag på fire sherpaer frå Stibbyggjaren la til rette med reparasjon og styrking av stien ved steinsetting og muring med lokal stein. Brua over Morkaelvi vart skifta ut i oktober 2023, i eit nært samarbeid med DNT Oslo og Omegn. Materialar og tilflyging er dekt av tiltaksmidlar, medan DNT-OO har stått for planlegging og gjennomføring. Brua ligg på den merka DNT-ruta, og blir etter dette formelt overlevert til DNT-OO i forskriftsmessig stand, med tosidig rekkverk.

Brua før:

Brua etter utbetring, oktober 2023:

- Ny sikteskive med namn på fjelltoppar på ved pilot innfallsport Sognefjellshytta vart opna 3. juli 2023. Utsikten er i tilknytning til turrunden rundt vestre del av Fantesteinvatnet. Utsiktstoppen er svært lett tilgjengeleg, og har panoramautsikt til Smørstabbtindane, Hurrungane og Fannaråken/ Steindalsnosi.
- Ekstraordinære stiltak på Besseggen-stien etter uværet «Hans» vart påbegynt i oktober, men arbeidet måtte avsluttast pga. tele og litt snø. Slutføring blir våren 2024.
- Kulturmarkskjøtsel i Utladalen og ved Gjendebu er utført i tråd med planar.
- Vågå fjellstyre har kartlagt slitasje og behov for tiltak på stien langs Knutshøe i Øvre Leirungsdalen, og det er kjøpt gangbaner og smidde bindhakar som kan køyrast ut på vinterføre til dei kartfesta tiltakspunkta på stien. Med dette er det lagt eit godt grunnlag for gjennomføring i 2024. Tiltaka er nødvendige for å hindre at trakkjet spreier seg utover i dei blaute partia, og gjev samtidig brukarane ei betre turoppleving.

- Skjøtselsplan Utladalen teken opp til revisjon og oppdatering 2021-22. Under vurdering for godkjenning.
- Det er behov for vidare kartlegging av verdifulle vegetasjonstypar på nordsida av Gjende. Dette er tiltak nemnd i besøksstrategien for Besseggen, under sårbarheitsvurdering.

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndigheit for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av reviderte vedtekter gjeldande frå 01.01.2020.

Overordna føringar

Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025 frå Miljødirektoratet gjev m.a. følgjande føringar: «Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett - - -.

«Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene. For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere.

- - -

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarheitsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtselsplaner, overvåking og utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.»

Strategien framhevar følgjande føresetnader for tildeling av midlar:

«Tiltak skal være forankret i en skjøtsels- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter. I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.»

I Handlingsplan for styrka forvaltning av verneområda står m.a.: "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Vurdering

Det kan søkjast om tiltak til informasjon, skjøtsel og tilretteleggingstiltak som er relevante for å ta vare på verneverdiane og å leggje rette til verdiskaping innan rammene for vernet. Det er i årets tildelingsbrev enda tydelegare vektlagt at dei miljørettslege prinsippa i §§ 8 til 12 i naturmangfaldlovas kapittel II skal leggest til grunn, og visast ved ei konkret vurdering ved dei enkelte tiltaka i søknadsskjemaet. Alle tiltak skal vidare vera i tråd med godkjent forvaltnings-/skjøtselsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument.

Det er svært mange som gjestar Jotunheimen/Utladalen. Ein må derfor leggje vekt på tiltak som tek vare på verneverdiane og motverkar slitasje og negative påverknader av bruken. Infrastrukturtiltak som kan gje grunnlag for berekraftig næringsutvikling i kommunane rundt nasjonalparken bør ha høg prioritet. Brukarundersøking frå 2019-20 har gjeve verdfull informasjon om tiltak som blir etterspurt av brukarane.

Det kan synast som om Jotunheimen får meir tiltaksmidlar enn mange andre verneområde, men tildelingane må også sjåast i samanheng med besøkstalet og sårbar vegetasjon, fugle- og dyreliv, samt viktige geologiske førekomstar som også er ein viktig del av verneformålet. Dersom vi skulle fordelt tildelte tiltaksmidlar på tal besøkande, ville nok dette vist at Jotunheimen har langt mindre ressursar per gjest enn dei mindre besøkte verneområda. Det å kunne førebygge slitasje og press på verneverdiane i dei mest besøkte områda tilseier at ein kvart år må ha ressursar til vedlikehald og opprusting av stinettet, samt nødvendig kunnskapsinnhenting. Der vi ser særlege utfordringar knytt til sårbare verneverdiar, burde ein også hatt vesentleg auka ressursar til informasjon, forvaltning og oppsyn.

Nasjonalparkstyret og sekretariat

Ressursar til styret og rådgjevande utval blir budsjettert og meldt inn som i tidlegare år. Det skal leggst inn ein pott for opplæringsdagar for nye styre i 2024. Det kan også vera nyttig for det nye styret å delta på ei synfaring i området for å bli kjend, og for å sjå på aktuelle utfordringar der det er behov for gjennomføring av tiltak.

Sekretariatsbudsjettet må vera på eit slik nivå at forvaltarane får utført pålagte oppgaver, i samsvar med intensjonane i forvaltningsmodellen og i tråd med styrevedtekter og instruks for forvaltarane. Forventningane om at nasjonalparkforvaltninga skal ha god dialog med kommunar, rettshavarar, grunneigarar og andre aktørar i og ved verneområda krev at forvaltarane har rom for å gjennomføre nødvendige synfaringar og møte. Arbeidet med skjøtsel, tilrettelegging og oppfølging av konkrete saker krev også at ein kan vurdere tiltaka ute i felt.

Informasjon og tilrettelegging i tråd med besøksstrategien

Innføring av nytt design i tråd med merkevaren «*Norges Nasjonalparker*» har hatt ei trinnvis gjennomføring i Jotunheimen og Utladalen, i samsvar med løyvingar og kapasitet på personalsida til kvar tid. Den samla tilrettelegginga i tråd med merkevaren er i hovudsak gjennomført, slik at innfallsportane til verneområda har fått ein meir einskapleg profil. Det er viktig å sikre ressursar til vedlikehald og nødvendig utskifting av skilt og informasjonstavler ved behov i åra framover.

Naturstig langs Gjende er i gammal design og bør oppgraderast i tråd med merkevaren. Tilsvarande er det også ein natursti i Utladalen; ein rundtur frå Avdalen via Furuhaugen, som bør oppgraderast i tråd med merkevaren på sikt, men enno er skilta i bra stand.

Det vil vidare vera viktig å halde tilrettelegginga ved alle innfallsportane ved like og eventuelt supplere med nye tiltak, i tråd med besøksstrategien, når denne blir revidert. Det må derfor søkjast om ein pott til å følgje opp eventuelle manglar ved innfallsportane til kvar tid.

Oppfølging og vidare utvikling av besøksstrategien som vart vedteken i 2012 må ha høg prioritet i åra framover. Strategien er nå under revisjon, saman med forvaltningsplanen. Vi ligg litt på etterskott i dette arbeidet pga gjennomføring av det nokså krevjande prosjektet med nytt utsiktspunkt ved Vettisfossen, og aukande behov for reparasjonar og vedlikehald av stinettet.

Vegvisningskilt (brune skilt) til nasjonalpark langs hovudvegane bør supplerast og oppdaterast til ny design der det framleis står skilt med gamle symbol (stjerne i staden for

portal). Forvaltarane i Vestland har hatt ei felles henvending til Statens Vegvesen for å starte på ein prosess. I Luster er det aktuelt å samordne informasjon som gjeld Breheimen, Jostedalsbreen og Jotunheimen i Gaupne sentrum.

Annan informasjon – samarbeid med andre

Reiselivslaga etterspør ofte informasjon, og plakatar for verneområda er nyttige element ved innfallsportane – jf. resultat av brukarundersøking 2019. Positiv tilrettelegging på utvalde område kan også ha kanaliseringseffekt som kan bidra til avlastning av sårbare område som ikkje bør bli marknadsført. For å kunne skjerme sårbare område mot trafikk i hekke- og ynglesesong på våren, trengst auka satsing på informasjon og dialog med reiselivet. Obs- varsel om sårbare periodar og område blir utprøvd via ut.no, i samarbeid med DNT og Miljødirektoratet.

Det er ønskeleg å ha temabrosjyrer til dei som ønskjer meir utfyllande informasjon om naturkvalitetane i området. Ein ambulerande natursti til bruk ved arrangement og overfor skuleklasser har vore på tiltakslista over tid, og vil bli arbeidd vidare med når ein får betre kapasitet. I tillegg til tradisjonell informasjon med plakatar og brosjyre, bør det satsast meir på digital presentasjon av opplevingar i verneområda. Nettside med nytt design er på plass, og dersom ein lagar temabrosjyrer om t.d. fugl må desse også gjerast tilgjengelege digitalt.

Tiltak som har vore spelt inn tidlegare som ikkje er gjennomført pga. manglande ressursar er temabrosjyrar om dyre- og planteliv. Arbeid med brosjyre for planteliv er sett i gang saman med Norsk fjellsenter. Det er vidare behov for formidling av dyreliv og andre tema som t.d. kulturminne og geologi. Det er for tida for lite ressursar til å drive informasjon slik ein ønskjer.

Informasjonssenter er eit tredje element i informasjonen. Det har vore samarbeid med Norsk Fjellsenter om ymse informasjonstiltak som geologisti og liknande i randsonen. Ved Krossbu er det etablert geologisti inn mot nasjonalparkgrensa ved Bøverbreen, da det her er svært tydelege kvartærgeologiske formasjonar som eignar seg for formidling. Også langs vegen innover Utladalen ligg det godt til rette for ein natur-/ kulturstig, og her er samarbeid med Utladalen Naturhus aktuelt. Det kan også vera andre område i randsonen der ein kan sjå for seg særleg tilrettelegging med naturinformasjon. Eit nytt sørvisanlegg ved Turtagrø vil kome på plass i 2024, og etter planen vil dette anlegget vera ope heile året. I den samanheng kan det vere behov for å utvide informasjon om villrein og sårbare tider for ferdsel i Hurrungane. Det vil vera viktig å etablere godt samarbeid med dei nye informasjonssentra på vestsida, som er under etablering frå 2024.

Personalressursar med særleg kompetanse på informasjon er nødvendig om ein skal kunne møte besøkande på ein meir aktiv måte gjennom ulike digitale informasjonskanalar; jf. sak 49/2022 i nasjonalparkstyret.

Stiltak

I områda med størst besøkstrykk trengst årlege ressursar for reparasjonar og restaurering av stinettet. Dette gjeld særleg i områda rundt dei mest profilerte turmåla – Besseggen/Gjende, Galdhøpiggen og Vettisfossen, men også på utsette strekningar langs Fv. 55, der mange stoppar og tek ein avstikkar eller lengre tur inn mot nasjonalparken. T.d. inn mot Bøverbreen frå Krossbu er det ein del våte parti med behov for gangbaner ut over dei som alt er lagt ut. I andre område kan stepstones vera eit godt alternativ. Val av løysing er avhengig av tilgang på stein og forholda på staden. Elles vil ein kvart år registrere punkt som krev oppfølging, avhengig av slitasje og erosjon etter smeltevatn.

Utsiktspunktet ved Vettisfossen og stien opp frå Vetti

Ny utsiktsplattform er nå på plass, stien er lagt om frå den usikre kanten mot juvet, og brua over Morkaelvi er sett istand. Ein må rekne med auka besøk til området, men vurderer tilrettelegginga oppe ved utsikten som robust nok til å tole auka trafikk. Stigen opp lia frå Vetti til Vettismorki går i svært krevjande terreng, og i tillegg til stiltaka utført våren 2023 er det

behov for utskifting og supplering av rekkverk/vaier på enkelte utsette punkt. Tiltaka utførast i tråd med formingsveileder utforma i samband med prosjekt utsiktsplattform. Det vil også vera behov for supplering med kavlar/stepstones på rundturen via Vettismorki etter kvart.

Uværet «Hans» har resultert i avrenning og erosjon fleire passar, særleg i Aust-Jotunheimen, og det er behov for å utføre fleire avbøtande tiltak her. Det vart gjeve ekstraordinære midlar til utbetring av Besseggen-stien, men kulde og tele i bakken sette ein stoppar for arbeidet i slutten av oktovber. Tiltaket må derfor fullførast føre sommarsesongen 2024.

Andre strekningar er:

- Knutshøe-stigen tilbake gjennom Leirungsdalen har mange våte parti som vart opptrakka etter regnværet i sommar, og Vågå fjellstyre har kartlagt og definert behovet for tiltak i rapport frå fjelloppsynet.
- Svartdalen: det er meldt inn behov for tiltak ved Svartdalsoksle. Må evt. gjennomførast ved hjelp av sherpaer. Det same gjeld i del av Besseggenstien der ein treng stepstones.
- Stinettet rundt Gjendebu og opp mot Storådalen er prega av mykje nedbør og avrenning, og treng tiltak i form av bortleiing av vatn og reparasjon av stiane på nokre strekningar.
- Det er registrert ein del slitasje på stien mot Glittertinden i samarbeid med Lom fjellstyre, og kanaliseringstiltak/reparasjon er planlagt fullført i 2024.

Kunnskapsgrunnlag og ivaretaking av verneverdiar

Det er og behov for auka kunnskap om verneområda, da eldre verneområde som Jotunheimen og Utladalen manglar omfattande kartleggingane av biologisk mangfald og brukarinteresser, noko som er standard i nye verneplanprosessar. Sårbarheitsvurdering og kartlegging av rovfugl som dekkjer heile verneområdet er teke inn som eit ledd i arbeidet med forvaltningsplan. Ein har også fått utført betre samanstilling av kunnskapsgrunnlaget for villrein, og eit grunnlagsarbeid knytt til endra reglar for sykling og organisert riding. Med desse utgreiingane vil ein ha eit betre kunnskapsgrunnlag for revisjon av forvaltningsplanen. Samtidig endrar ferdselsmønsteret i områda seg stadig, auka besøk og utvida sesongar. Dvs. at det er behov for ferdselsregistreringar særleg i området med sårbar natur som villrein og hekkelokalitetar for rovfugl. Vi føreset at noko kunnskapsinnhenting knytt til vilrein vil koma gjennom arbeidet med kvalitetsnorm for villrein. Det er og fleire fagområde som bør få betre registreringar etter kvart som ein har kapasitet og ressursar. Det er t.d. ønskjeleg å arbeide meir med kulturminneregistreringar i samarbeid med dei respektive fylkeskommunane, både for å ta vare på kulturminna og for å kunne formidle historia til besøkande. Kapittel om kulturminne i forvaltningsplanen vil gje føringar her.

Ettersom breane smeltar tilbake ser vi også behov for å få samla kunnskapen om sårbare geologiske førekomstar og verdsetting/prioritering av desse. Med tanke på formidling vil det

også vera svært nyttig å få gode skildringar av korleis spesielle førekomstar har oppstått. Ein samlerapport med kartskildringar, lidarfoto, tidfestingar, og prioriteringar vil vera svært nyttig, både med tanke på handsaming av dispensasjonssaker, planlegging av tiltak/tilrettelegging og formidling av naturverdiane. «*Særprega geologiske førekomstar*» er ein viktig del av verneformålet i nasjonalparken og tilsvarande er «*brear og geologiske avsetningar som utgjør ein vesentleg del av landskapet sin eigenart*» og «*særprega landskapsformer*» viktige delar av verneformålet i landskapsvernområdet, på lik linje med t.d. leveområda for villrein.

Brukarundersøking

Brukarundersøkingar for Jotunheimen har vore gjennomført i 1992, 2002, 2010 og 2019. Analysane av brukarundersøkingane er oppsummert i sluttrapportar frå 2020, og desse inneheld nyttig kunnskap for revisjon av forvaltningsplan og besøksstrategi.

Besseggen som Nasjonal turiststi

Brukarrapporten har vore viktig i arbeidet med prosjektet *Besseggen som Nasjonal turiststi*. Nasjonalparkforvaltar ved knutepunktet i Lom er representert i styringsgruppa og har delteke aktivt i arbeidet med utarbeiding av besøksstrategi for Besseggen, m.a. når det gjeld høyringsrunden (jf. sak 22/2022). Av turmåla som inngår i det foreløpige nettverket for aktuelle nasjonale turiststiar, er Besseggen den einaste som ligg i ein nasjonalpark, og det er derfor viktig avt verneområdeforvaltninga deltek aktivt i prosessane om Besseggen. Besseggen fekk formell status som Nasjonal turiststi i 2023. [Nasjonale turiststier - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)

Skjøtsel (skjøtselsbudsjettet er administret under SNO):

Skjøtsel i Gjendebu og i Utladalen vert planlagt vidareført. Skjøtselstiltaka er omfattande, og har gått over fleire år. Dei siste åra er skjøtselen i Utladalen også utvida til Øvre Utladalen. Framlegg til skjøtselsplan har vurdert dei ulike skjøtselsområda i Utladalen. I planen er områda gitt ein verdi, og vidareføring av pågåande skjøtsel er tilrådd. Også Strategi for bruk av tiltaksmidlar understrekar at «*Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krevjer kontinuerleg skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende skjøtsel), skal prioriteres høgere enn nye, større prosjekter*». Skjøtselsplanutkastet manglar formell godkjenning, og arbeid med dette starta opp i 2020/21.

Slåttemarker, naturbeitemarker, dei gamle styvingstrea og kantsoner i kulturlandskapet er heim for svært mange trua planter, insekt og sopp. Desse naturtypene og kulturlandskapselementa er ein viktig del av verneformålet for Utladalen LVO. I følgje Strategi for bruk av tiltaksmidlar har trua naturtypar prioritet 1 ved bruk av tiltaksmidlar. Slåtteeng er ein slik trua naturtype. Elles har løpande skjøtselstiltak prioritet 2 i strategien.

Skjøtsel av kulturmark er svært ressurskrevjande og krev innsats over tid. Ei eventuell utviding vil bety at ein bind opp ressursar for åra framover, da det har liten hensikt å berre utføre eingongstiltak. I det ein prioriterer nye skjøtselstiltak vil styret samstundes gje signal om at tiltaket bør ha høg prioritet også i åra framover. Prioritering mellom tiltaksområde bør vere fagleg forankra i skjøtselsplanen. Ved eventuelt behov for prioriteringar må verneverdi ha stor vekt, og tiltak i samarbeid med aktive drivarar i landbruket vil også ha stor verdi for lokal forankring og bidrag til verdiskaping.

SNO og andre prioriterte aktivitetar

Forvaltninga kan melde inn saker for oppfølging av SNO via Naturoppdrag.

Ferdselsteljing

Sentrale punkt får utplassert ferdselteljarar for å kunne følgje utviklinga over tid. I 2023 var det utplassert teljarar ved Besseggen/Veslløyfte, Knutshøe, på sti frå Juvvasshytta mot Galdhøpiggen, Skagastølsryggen og stien frå Vetti mot Vettisfossen (oppe).

Ferdseleksregistreringar blir vurdert som eit viktig verkemiddel for å kartleggje bruksmønster og hauste erfaringar, for å kunne vurdere tiltak for å skjerme sårbare område og styre ferdsel til mindre sårbare periodar.

Både 2020 og 2021 har hatt endra ferdselsmønster som følgje av coronasituasjonen. Rundt Besseggen ser det ut som om det har etablert seg eit nytt ferdselsmønster etter corona-perioden, med færre båtpassasjerar og færre som går Besseggen. Endringane kan også ha samanheng med endra parkeringsmønster, med flytting av parkeringa frå Gjendeosen.

Analyse av resultatane må også sjåast mot generelle endringar i reiselivet i desse åra.

Knutshøe blir foreslått vidareført. Kunnskapen ein har fått gjennom teljingane på Knutshøe viser behov for å arbeide for å prøve å styre ferdselen meir mot seinsommaren og hausten, når fuglelivet er mindre sårbart overfor forstyrningar. Ferdsla over Knutshøe har om lag dobla seg frå 6.554 passeringar i perioden juni-oktober 2016 til 13.277 passeringar 2021, og ein bør halde fram med registreringane på dette sårbare området. Det var i 2020 og 2021 ein generell nedgang i trafikken som følgje av reiserestriksjonar knytt til coronasituasjonen, men teljar ved Knutshøe har i motsetnad til dei andre områda hatt auke både frå 2019 til 2020 og frå 2020 til 2021. 2022 har ein ubetydeleg nedgang frå 2021. I 2023 er markant nedgang til 10.825, men det kan dels forklarast med stengde vegar som følgje av ekstremværet «Hans» i august, og ein våt sommar generelt. Vidareført teljing er viktig for å kunne registrere eventuell effekt av å bruke [UT.no](https://www.ut.no) som informasjonskanal for å motivere besøkande til å unngå ferdsel vår/forsommar, når konflikt mellom ferdsel og hekking er stor.

Teljar ved Vetti har stått ved øvre stien mot Morki for å måle eventuell auke i trafikken etter at ny utsiktsplattform er på plass. Teljar ved bommen inn til Utladalen i 2020 gav ein overordna oversikt på trafikken til eit mykje nytta utfartsområde. Ein vil prøve eit opplegg å ha teljar ved stigane mot Vettisfossen og alternere mellom stigen til foten av fossen og stigen opp til Vettismorki dei komande åra. Teljaren blir foreslått på same plass i 2024, for å sjå ei eventuell utjamning etter sommaren 2023 med mykje dårleg vær.

Teljar mot Galdhøpiggen på Juvflye blir justert for å få betre måling av ferdsel frå Juvvashytta utanom det som skjer i regi av lokale firma som guidar gjester over over Styggebrean.

Teljar på Skagatølsryggen blir justert for å få betre målingar. Det er sterkt ønskjeleg å ha teljar av typen trakkematte også her. Dersom ein ikkje får tak i ein ekstra av denne typen, kan teljar ved Vesleløyfte eller Juvflye flyttast over til Skagatølsryggen i 2023. Ein påliteleg teljar her vil gje verdfull informasjon i samband med det pågåande arbeidet knytt til kvalitetsnorm for villrein for Vest-Jotunheimen.

Teljing i Vesleløyfte bør vidareførast for å følgje utviklinga knytt til Besseggen som nasjonal turiststi, men dersom ein ikkje får tilgang på nok teljarar av god nok stabilitet må ein i vurdere ei omprioritering mot Skagatølsryggen for å få pålitelege registreringar her.

Kartlegging av stislitasje og administrasjon av stiltak

Tilrettelegging og vedlikehald av stigar er framheva som viktige tiltak i besøksstrategien. Forslag til stigiltak i tiltaksplan er basert på registrerte behov i felt. SNO har lokalkunnskap og kompetanse på praktisk stiskjøtsel, og sørgjer for best mogleg utnytting av tiltaksmidlane på dette området.

Kontroll og registreringar

Ferdige byggetiltak bør kontrollerast opp mot gitt dispensasjon, og ny status for aktuelle anlegg bør oppdaterast.

Ulovlege tiltak og brot på vernereglane følgjast opp. Der det er pålegg om oppretting eller rydding blir det bestilt utsjekk i bestillingsskjema til SNO. Nasjonalparkstyret har hatt ei sak med krav om opphøyr av avfallsbrenning, og ein har fått informasjon at det også kan vera

andre bedrifter som praktiserer brenning av papir. Det vil i dialogmøtet med DNT Oslo og Omegn bli minna om reglane som gjeld for handtering av næringsavfall, og eventuelle avvik bør følgjast opp av oppsynet.

Registrering av sårbare artar bør vidareførast, m.a. med sjekk av utvalde hekkelokalitetar og oppfølging av situasjonen for villreinen i Vest-Jotunheimen. Reinstammen blir vurdert som svært sårbar. Dette er arbeid som i stor grad kan kombinerast med andre oppsynsoppgåver.

Oppsummering

Det er i tiltaksplanen lagt opp til at alle prioriterte innfallsportar skal ha tilrettelegging i tråd med merkevaren. All tilrettelegging må vedlikehaldast og utviklast.

Det er eit kontinuerleg behov for å motverke slitasje og erosjon på stinettet i dei mest trafikkerte områda. Jotunheimen/Utladalen har stor ferdsel samanlikna med mange andre område, og tildelingane må reflektere besøkstalet og graden av ferdselslitasje på stinettet.

Ein må vera førebudd på å ta ut eller justere enkelte tiltak som det er søkt om når ein ser endeleg tildeling.

Styret blir og invitert til å koma med innspel når vi går gjennom tiltakslista i møtet.

Dei endelege prioriteringane vil bli gjort ved framlegging av ny sak til nasjonalparkstyret på etterjulsvinteren, etter at tiltaksmidlane er fordelt av Miljødirektoratet på nyåret i 2024.

ST 38/2023 Eventuelt